

Leder

Ja takk – både håndverk og digitale verktøy i grunnopplæringen

Ludvigsen-utvalget, som har som formål å vurdere grunnopplæringens fag i grunnskolen og fellesfagene i videregående opplæring opp mot krav til kompetanse i et framtidig samfunns- og arbeidsliv i Norge (Kunnskapsdepartementet, udatert), har publisert en del-innstilling med tittelen *Elevenes læring i fremtidens skole. Et kunnskapsgrunnlag* (NOU 2014:7, 2014). Der skriver de at «At faget skal bidra til personlig utvikling og samtidig styrke mulighetene til å delta i et demokratisk samfunn, kan ses på som et ønske om å ivareta både en individrettet og en samfunnsorientert opplæring. Bredden i faget kan begrense muligheten for å kunne gå i dybden i enkeltemner» (s. 89). Dette vil være en viktig utfordring for fagmiljøet i nærmeste framtid. Utvalget skal levere en hovedinnstilling innen 15. juni 2015.

Sten Ludvigsen, leder av Ludvigsen-utvalget, har flere ganger påpekt at man ikke kan fortsette å legge inn nytt lærestoff i skolens læreplaner uten at noe av det som allerede er der tas vekk. Dette rører ved oppfyllelsen av skolens overordnede mål. Skolen skal gi barn og unge utfordringer slik at de kan tilegne seg kunnskap og ferdigheter som de ikke automatisk får på fritiden eller i hjemmet. Et historisk eksempel kan belyse noe av dette. Da fagene Sløyd, Håndarbeid og Tegning kom inn i de norske læreplanene i 1889, var Sløyd for gutter obligatorisk i byfolkeskolen men ikke i landsfolkeskolen (Lysne 1969). En av begrunnelsene for dette var at guttene på landsbygda lærte å snekre hjemme eller i sitt nærmiljø. Slik var det ikke nødvendigvis i byene, og derfor måtte skolen ta ansvar for å lære opp guttene.

I dag har mange elever god kjennskap til bruk av sosiale medier, og det er flere enn Ludvigsen-utvalget som oppfordrer skolene til økt bruk av digitale hjelpemidler. Noen er redde for at dette driver håndverket ut av faget Kunst og håndverk. Vi tror tvert om. Ta for eksempel opplæring i strikking. Det tar så mye tid at mange lærere vegrer seg for strikkeopplæring i full klasse. Men dersom elevene søker instruksjonsfilmer på nett, f. eks. YouTube, vil de kunne få instruksjonen med så mange repetisjoner de ønsker. Læreren kan da frigjøre tid til kvalitetssikring av arbeidene samt å sette strikking inn i en historisk kontekst, fra hjemmeproduksjon til masseproduksjon, med fokus på kvalitet og bærekraft. Elevene får motorisk trening og i tillegg får de gjensidig annerkjennelse når de ferdige luene og skjurfene vises fram i et sosialt fellesskap. Vi håper flere vil utvikle slike instruksjonsfilmer som kan brukes i opplæring innen design, kunst og håndverk i alle skoleslag på alle trinn.

Praktisk arbeid med materialer må ikke skyves ut av grunnskolen. Krev heller at kvalifiserte lærere blir ansatt på de lave trinnene. Det kan gi håndverksfagene et løft, stimulere elever til senere å velge yrkesfag og hindre frafall på de yrkesfaglige utdanningsprogrammene. Vi trenger dyktige håndverkere også i framtiden, og god undervisning i Kunst og håndverk i grunnskolen vil kunne gi et viktig grunnlag for både framtidige håndverkere og brukere av gode håndverkere!

Artiklene i dette nummeret

Else Margrethe Lefdal, doktorgradsstipendiat ved Høgskolen i Oslo og Akershus, Fakultet for teknologi, kunst og design, Institutt for estetiske fag og PhD-kandidat ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, Institutt for Landskapsplanlegging skriver i sin artikkel *Lokalisering av nye videregående skoler*

– *argumenter for sentrumslokalisering* at er en økende tendens til at nye videregående skoler i Norge bygges i sentrum. Innhentede opplysninger om hvor nye skoleanlegg for videregående opplæring er lokalisert, samt hvor planlagte skoleanlegg vil bli lokalisert, bekrefter dette. I denne artikkelen spør hun hvorfor sentrum er et foretrukket lokaliseringsvalg, og hun undersøker hvilke argumenter som fremmes for sentrumslokalisering. Søker mønsteret til videregående opplæring viser at elevene foretrekker sentrumsskolene. I artikkelen drøfter hun utfordringer knyttet til at skolene, som først og fremst skal være gode læringsarenaer for elevene, skal være ‘så mye mer enn bare skole’.

Birte Brekketo, PhD, Førsteamanuensis ved Høgskolen i Oslo og Akershus, Fakultet for teknologi, kunst og design, Institutt for estetiske fag stiller i artikkelen *Taswir – perspektiver fra en meningsutveksling om figurativ fremstilling i sunni-islam* spørsmålet på hvilke måter det angår oss hva islamske lærere måtte mene om figurativ fremstilling? Vi lever i massemedienes og de sosiale medienes tidsalder der visuelle budskap når ut til store og sammensatte betraktergrupper. Stadig flere av oss mestrer avanserte kommunikasjonsmedier, men vår kunnskap om forskjellige visuelle tradisjoner har ikke økt i takt med den teknologiske utviklingen. Denne artikkelen går tett på tradisjonstrekk som er mindre kjente for mange i den vestlige verden, men som jevnlig kommer til uttrykk i både norsk og global offentlighet. Innenfor sunni-islamsk visuell tradisjon foregår det en fortløpende meningsutveksling om virkningene av figurativ fremstilling (taswir). De ulike synspunktene som lar seg høre, bygger på omhyggelig fortolkning av religiøse kilder, og de formidles ofte i polemiske former på internett.

Laurence Habib, PhD, Instituttleder ved Høgskolen i Oslo og Akershus, Fakultet for teknologi, kunst og design, Institutt for informasjonsteknologi og **Elisabeth Juell**, Førstelektor ved Høgskolen i Oslo og Akershus, Fakultet for teknologi, kunst og design, Institutt for estetiske fag beskriver i artikkelen *Before and after Lightfoot/León. Using rich pictures to illustrate an educational journey throughout the world of opera and ballet* en del av et aksjonsforskningsprosjekt om et kunstutdanningsprosjekt gjennomført i en klasse innen høyere utdanning. Studenene fikk en gruppeoppgave hvor formålet var å fremstille et rikt bilde av hva de knyttet til begrepet ‘å gå i opera’. Oppgavene ble utført før og etter at de hadde deltatt på en guidet tur og en ballettforestilling ved Den norske opera i Oslo. De diskuterer hvordan studentenes utvikling i form av holdninger, samt deres nyervervede kunnskap om en kunstnerisk sjanger som de visste lite om fra før, kan gjenspeiles i deres tegninger.

Laila B. Fauske, PhD, Førsteamanuensis ved Høgskolen i Telemark, Fakultet for estetiske fag, folkekultur og lærerutdanning ser i artikkelen *Å etablere et akademisk formingsfaglig miljø. Tilbakeblikk på den tidlige fasen for hovedfag i forming* på studiet som startet opp ved to lærerutdanningsinstitusjoner i Norge i 1976. Det ble opprettet uten paralleller ved universitetene og skilte seg fra andre hovedfag ved å inkludere studentenes praktisk-estetiske arbeid. Frem til lærerutdanningsloven fra 1973 hadde ikke lærerskolene hatt anledning til å tilby hovedfag. Denne type studier hadde vært forbeholdt universitetene. Da den nye loven trådte i kraft ble lærerskolene møtt med krav om kvalitet og omfang tilsvarende tradisjonelle hovedfag, noe som var en utfordring for et fagmiljø uten en egen akademisk tradisjon. Denne artikkelen har som mål å belyse den tidlige fasen for hovedfag i forming med særlig vekt på utfordringene ved å inkludere det praktisk-estetiske arbeidet. Utviklingen rundt hovedfagsstudiet drøftes i lys av konseptet Knowledge Building. Artikkelen argumenterer for at fagmiljøet i den tidlige fasen etterstrebet å utvikle et fruktbart akademisk formingsfaglig miljø som utfordret grensene for hva en til nå hadde ansett for å være ‘best practice’.

Marte S. Gulliksen, PhD, Førsteamanuensis, Høgskolen i Telemark, Fakultet for estetiske fag, folkekultur og lærerutdanning diskuterer i sin artikkel *Beredskapskunnskap – navet i Lærerutdanning i Kunst og håndverk* at Concurrent (samtidig) lærerutdanning møter en dobbelt utfordring: studentene skal lære et (eller flere) fag, samtidig som de skal lære å lære bort fag. I Kunst og håndverk knyttes denne debatten ofte opp mot hvordan en i korte utdanningsenheter kan få nok faglig dybde i de ulike delene av faget. I artikkelens første del presenteres tidligere forskning på Kunst og håndverk. Et fagdidaktisk kunnskapsperspektiv trekkes opp i tilknytning til begrepet pedagogisk innholdskunnskap forstått som en re-forhandling av fagkunnskap og pedagogisk kunnskap. Ut fra dette problematiseres fagets kvalifiseringsbredde og indre spenninger som en del av lærerutdanningens premiss. Artikkelen foreslår at beredskapskunnskap kan forstås som et nav i et prinsipp om livslang læring for lærere i Kunst og håndverk, og således som et overordnet mål for lærerutdanning generelt.

Bokanmeldelse

Peter Haakonsen, Høgskolelektor ved Høgskolen i Oslo og Akershus, Fakultet for teknologi kunst og design, Institutt for estetiske fag har anmeldt *Arne Krokan* sin bok *Smart læring. Hvordan IKT og sosiale medier endrer læring*. Anmelderen mener at det er en kortfattet, informativ og nyttig bok som slår et slag for hvorfor og hvordan vi kan og bør få mer bruk av IKT og digitale medier i skolen. Etter å ha gitt en generell oversikt over ulike læringsteorier og hvilke paradigmer undervisningen har støttet seg til i de siste tiårene (referert til som industrisamfunnet), diskuterer forfatteren hvordan læringspotensialet i internett og sosiale medier ikke utnyttes fullt ut i skolen i dag. Krokan er opptatt av at IKT skal fungere på egne premisser, i stedet for å etterligne og erstatte operasjoner som har blitt foretatt analogt tidligere. En PC er mer enn en digital skrivemaskin, og dette er et poeng som brukes i diskusjonen om hvor fruktbart det kan være å legge mer til rette for at internett og sosiale medier kan og bør bli mer brukt i undervisning.

Oslo, desember 2014

Liv Merete Nielsen og Janne Beate Reitan
Seksjonsredaktør   Ansvarlig redaktør

Liv Merete Nielsen

Professor, Dr. ing.

Høgskolen i Oslo og Akershus, Fakultet for teknologi, kunst og design, Institutt for estetiske fag

E-post: LivMerete.Nielsen@hioa.no

Janne Beate Reitan

Førsteamanuensis, Dr. ing.

Høgskolen i Oslo og Akershus, Fakultet for teknologi, kunst og design, Institutt for estetiske fag

E-post: Janne.Reitan@hioa.no

Referanser

Kunnskapsdepartementet. (udatert). *Fremtidens skole. Mandat*. Hentet 30. desember 2014 fra <http://blogg.regjeringen.no/fremtidensskole/42-2/>

Nielsen, Liv Merete. (2014). Ja takk – både håndverk og digitale verktøy. *FORM*, 48(4), 9.
Hentet fra http://media.wix.com/ugd/75f35c_028f090c86064b97b9fba05eb1d5c9aa.pdf

NOU 2014:7. (2014). *Elevenes læring i fremtidens skole. Et kunnskapsgrunnlag*. Hentet fra <http://blogg.regjeringen.no/fremtidensskole/files/2014/09/NOU201420140007000/DDDPDFS.pdf>

---

¹ Lederen bygger på (Nielsen, 2014)